

BREXIT OCH DEN BRITTISKA TEATERN

Den 23 juni 2016 röstade det brittiska folket för ett utträde ur EU. Resultatet hade stor politisk sprängkraft av många skäl. Majoriteten var mycket liten, unga människor röstade i stor utsträckning för att Storbritannien borde stanna kvar i den Europeiska gemenskapen. Populistisk propaganda och tilltagande rasism spelade en stor roll för de som röstade för Brexit. Resultatet orsakade också kriser inom de stora partierna. Framgångar för populistiska högerpartier och Trumps valseger ökade också oron för framtiden hos många.

När jag beviljats stipendium av Publicistklubben för att undersöka Brexits påverkan på de brittiska scenerna, reste jag på 28 januari – 24 februari 2017 till London för att under några veckor försöka pejla om denna stora förändring eller kris återspeglades inom den brittiska teatern.

Min vistelse i London låg tidigt under året och den chock som många inom teater- och kulturvärld kände, hade inte hunnit manifesteras fullt ut.

Jag besökte teaterföreställningar, föredrag, dramatikermöten och författaraftnar. Jag hade träffade med personer verksamma inom teater och kulturliv och återupptog samtal med kontakter jag haft sedan tidigare. Under året som gått har dessa erfarenheter och kunskaper legat som grund för att från svensk horisont följa utvecklingen i Storbritannien.

Det finns en tradition i brittisk teater att satsa mycket på nyskriven dramatik, en tradition som är mycket starkare och mer förankrad hos publiken än i jämförbara europeiska länder. När allt kommer omkring var den störste dramatikern av dem alla, Shakespeare, från England. Alltsedan de arga unga männens genombrott 1956, till "*In-yer-face theatre*", den nya dramatiken på 1990-talet som definierats som "*blatantly aggressive or provocative, impossible to ignore or avoid*" har den nyskrivna dramatiken dessutom ofta sysslat med samhällfrågor, beskrivningar och kritik av det rådande systemet. En ledande dramatiker, David Hare, har skrivit både om Irak-invasionen, finanskrisen och Israel-Palestina.

Samtidigt finns den stora turistindustrin, där den mer kommersiella delen av brittisk teater spelar en stor roll med de stora musikalerna i West End. Ett konkret resultat av Brexit-effekten var pundets minskade värde, vilket gjorde Londonbesöken lättare för utländska turister. Sålunda ökade antalet besökare från USA med hela 25 %. Bland de stora publikdragarna fanns den nyskrivna, spektakulära *Harry Potter and the cursed child*, som hade premiär i juli 2016 alltså strax efter omröstningen. När detta har också USA-importen musikalen *Hamilton*, premiär i slutet av 2017, blivit en stor publiksuccé.

Till de konkreta verkningarna av Brexit hör också en oro över vad som ska hända med alla de utländska medborgare som arbetar inom teatern. David Whybrow, som leder the Cockpit Theatre i London, tog upp frågan i tidskriften *The Stage*. 10 % av de som arbetar inom teatern, inte bara i London utan över hela Storbritannien, är EU-medborgare, skriver han och påpekar vidare att det inte är bara så att medarbetare försvinner, det är också ett "flöde av gränsöverskridande idéer, energi och kulturella kontakter som har närt vår konst i fyrtio år". Han kräver att fackorganisationer och konstnärliga ledare ska ta upp frågan.

Oron resulterade också i ett symposium på Victoria & Albert Museum i juni 2017 med skådespelare, akademiker och andra som arbetar både på europeiska och brittiska scener. Symposiet tog upp teaterns möjligheter och ansvar i ett samhälle efter Brexit och avhandlade dels det samarbete som varit historiskt, och dels fundera över fortsatta internationella förbindelser.

En av de mest uppmärksammade dramatikererna på senare tid är Jez Butterworth. Hans stora succé "Jerusalem" (2009) har kallats "*a state of the nation-play*", dvs ett drama tänkt att reflektera kring, satirisera över eller kommentera det samhälle där det är skrivet; som utspelas i samtiden och där rollerna kommer från ett brett socialt fält.

Butterworths nya pjäs, "Ferryman", som kom förra året, 2017, utspelas visserligen 1981 och har som bakgrund IRA:s hungerstrejker, men pjäsen, som också blev en stor publiksuccé, ändå har sin styrka i att den speglar en samtidskänsla, som i hög grad har med Brexit att göra.

"Limehouse" av Steve Waters på Donmar Warehouse är ett till formen mer konventionellt drama, där fem människor debatterar mitten- och vänsterpolitik i ett kök i London. Också detta är ett historiskt drama, som utspelas 1981, när en splittring inom Labourpartiet ledde till att The Social Democratic Party bildades, men det är tydligt att pjäsen också handlar om 2017. I pjäsen diskuteras den dåtida Labourledaren Michael Foot men det handlar i lika hög grad om dagens ledare: Jeremy Corbin, som gjorde en blek insats i Brexitomröstningen.

På Almeida – viktig teater i London med intressant repertoar – spelades Mike Bartletts "Albion" om en kvinna som vill restaurera sin barndoms sommarparadis, en förfallen villa med makalös trädgård, till sin forna glans och samtid skapa ett minnesmärke över sin son hon förlorat i ett utländskt krig. Med återklang av Tjechovs Körsbärsträdgården visar den klyftan mellan de som vill återskapa det förflutna och de som vill skapa en annan typ av framtid. Hur gör människor politiska val, hur är de påverkade av det förflutna?

Rufus Norris, konstnärlig ledare för National Theatre (Englands Dramaten, för att uttrycka det enkelt) yttrade i en intervju i The Guardian att Brexit visade att den samtida teatern var långt ifrån de vanliga medborgarnas tankar och känslor, att EU i någon mån blivit ett elitprojekt. Han menade att resultatet av omröstningen också berodde på att så vanligt folk retat sig på att Londonbaserade storstadsröster talat om för dem hur de skulle göra.

Brexit och det politiska klimatet påverkade repertoaren på National Theatre. Ett exempel på Rufus Norris vilja att nå ut till ett Storbritannien i förändring är "My Country; a work in progress", sammanställt av Carol Ann Duffy. Projektet bygger på intervjuer med personer utanför de stora städerna, i alla delar av det brittiska riket, fåraherdar och bönder, affärsbiträden och vikarierande

läkare, barn och pensionärer, fiskare, arbetslösa; folk som försöker förstå det snabbt förändrade samhället. Pjäsen turnerade förra året, fram till juni, ett år efter folkomröstningen. Symbolen för landet, Britannia, framträder själv i pjäsen, och vänder sig till slut till publiken och säger: *"Are you listening? Do I hear you listening?"*

Samhällsklimatet och landets identitetskris blev jordmån för ett rikt år för nyskriven brittisk dramatik. Andra pjäser värda att nämna är Ink av James Graham, också på Almeida, om hur tidningsmagnaten Rupert Murdoch skapade tabloiden The Sun. Graham har också skrivit "Labour of love", där Labourpartiet speglas i med- och motvind genom en kärleksaffär mellan en parlamentsledamot och hans kampanjledare. Sist men inte minst i raden av framgångar kan nämnas "Girl from the North Country", skriven av irländaren av Conor McPherson med musik av Bob Dylan. Pjäsen utspelas 1934 i Dylans hemstad, Duluth, Minnesota. Dylans sånger förstärker hopp, längtan och det tappra lidande som skildras i pjäsen och som karakteriserade USA under depressionen. Pjäsen är en stor succé, där Dylans och McPhersons förenade konstnärskap med kraft gestaltar de förändringar som även det brittiska folket genomgår efter Brexit.

Henrietta Hultén